

PAPER DETAILS

TITLE: EGİTİM BİLİMLERİ ÖRNEKLEMİNDE LİSANSÜSTÜ EGİTİMİN NİTELİKSEL BOYUTUNA İLİSKİN GÖRÜSLER (NİTEL BİR ÇALIŞMA)

AUTHORS: Tuncay DİLCİ

PAGES: 159-179

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/668699>

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

The Journal of International Social Sciences

Cilt: 29, Sayı: 1, Sayfa: 159-179, OCAK – 2019

Makale Gönderme Tarihi: 20.11.2018 Kabul Tarihi: 25.12.2018

EĞİTİM BİLİMLERİ ÖRNEKLEMİNDE LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİN NİTELİKSEL BOYUTUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER (NİTEL BİR ÇALIŞMA)

*Views on The Qualitative Dimension of Graduate Education in The Sample of Educational
Sciences (A Qualitative Study)*

Tuncay DİLCİ¹

ÖZ

Bu çalışmada; lisansüstü eğitiminin sürece ilişkin işleyişi gözden geçirilerek, eğitim bilimleri alanındaki katılımcıların bakış açısıyla sorunları ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma tarama modelinde yapılmış olup nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Çalışma grubunu Türkiye’de bulunan 7 Coğrafi bölge içerisinde her bölgeden lisansüstü eğitim yapan köklü ve geleneksel kültürü oluşmuş üniversitelerden en az bir üniversite olması koşuluyla belirlenen 15 lisansüstü ve 15 öğretim üyesi olmak üzere 30 katılımcı çalışma grubunu oluşturmaktadır. Verilerin toplanması amacıyla katılımcılara; yarı yapılandırılmış olarak hazırlanan; eğitim bilimlerinde lisansüstü eğitim çalışmalarının bilim adamı yetiştirmedeki rolü ve eğitim hedeflerine katkısı, lisansüstünde görülen genel aksaklıklar, lisansüstü eğitim geliştirilmesine yönelik çözüm önerilerinin belirlenmesini amaçlayan 4 adet soru yöneltilmiştir. Soruların içerik ve frekans analizi yapıldıktan sonra NVİVO paket programı kullanılarak şema halinde görselleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; lisansüstü eğitime girişte yapılan öğrenci seçiminde, danışman ve öğrencilerin hazırlanışluk düzeylerinde, öğrenme ortamlarının öğretimsel boyutunda, ders içerikleri ve yapılan tezlerin genel nitelikleri üzerinde bazı aksaklıkların olduğu tespit edilmiştir. Bu sorunların çözümüne yönelik olarak öğretim üyelerinin ders sayısının azaltılması, lisansüstü eğitimde öğretim üyelerinin niteliklerini artırıcı tedbirlerin alınması, çalışma koşullarının gözden geçirilmesi, lisansüstü eğitime giriş sınavı olan ALES’ in içerik olarak yeniden yapılandırılarak, öğrencilerin kişisel özellikleriyle alana ilişkin özelliklerini örtüşürerek ölçen bir sınav aracı haline getirilmesi gibi öneriler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim bilimleri, lisansüstü eğitim, nitelik, eğitim, öğretim, program,

ABSTARCT

In this study; The aim of this course is to review the problems of the graduate education in the process and to develop solutions to the problems in the field of educational sciences. The research was conducted in the screening model and the qualitative research design was used. The working group identified 7 located in Turkey, provided that at least one university in each of the geographical regions constitute 15 graduate and 30 participants, including 15 faculty members. For the purpose of collecting the data; prepared semi-structured; The aim of this course is to investigate the role of graduate education studies in educational sciences and their contribution to the educational objectives, the general problems seen in the licensing, and the solution suggestions for the development of graduate education. After the content and frequency analysis of the questions were done, they were visualized in a schematic form using NVİVO package program. According to the findings of the study; It has been determined that there are some deficiencies on the general characteristics of the theses, course contents and the instructional dimensions of the learning environments in the selection of the students at the entrance to graduate education, the level of readiness of the counselors and students. In order to solve these problems, reducing the number of courses of faculty members, taking measures to increase the qualifications of faculty members in the graduate education, reviewing the working conditions, ALES, which is the entrance examination for the graduate education, has been restructured as content, and it has become an

¹ Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü SİVAS, e-posta: tuncaydilci@gmail.com

examination tool that measures the characteristics of the students by overlapping the characteristics of the field with the personal characteristics of the students.

Key Words: Educational sciences, graduate education, qualification, education, teaching, program,

GİRİŞ

Bilimin ve bilginin sürekli değiştiği günümüzde, artan toplumsal ihtiyaçlar güncel hayatta varlığını hızla hissettirmektedir. Bu noktada bilimin ve bilimsel çalışmaların liderliğini üstlenmiş olan üniversitelerin ilgili bölümlerine oldukça yoğun görevler düşmektedir. Bilimin ve bilginin lokomotif ve kaptanı rolünde olan bilim insanlarının varlığı ve yetiştirilmesi, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. İşte bu noktada Türkiye orta ve uzun vadede, var olan insan potansiyelini doğru alanlara kanallandırmak durumundadır. Yüksek öğrenime işlevlerinin günümüz şartlarında daha da artarak devam ettiğini ve yaşam boyu eğitimin teknolojiye gelişmelere ve küreselleşmeye paralel olarak yeniden tanımlama ihtiyacını getirmiştir. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından düzenlenen ‘Lisansüstü Eğitim-Öğretim Enstitülerinin Teşkilât ve İşleyiş Yönetmeliği’ (1983) incelendiğinde, enstitülerin bağlı oldukları üniversitelerin yönetim kurullarına ve senatolarına ya da Üniversitelerarası Kurul tarafından alınan kararlar ve belirlenen sınırlılıklar içerisinde oldukça geniş bir alanda faaliyet gösterir. Enstitüleri sosyal, fen ve beşeri bilimler alanlarında lisansüstü programlar açıp uzman yetiştirmek, nitelikli bilimsel çalışmalar yapmak amacıyla kurulmuştur(Tonbul,2017). Lisansüstü eğitim, üniversitelerde lisansı izleyen derecelere götüren, araştırma yoluyla bilim ve teknoloji üreten ve ülke kalkınmasına yön çizen bilim insanı yetiştirmeyi amaçlayan, planlı, programlı bir eğitim sürecidir (Varış, 1984, akt: Tonbul 2017). Bu bağlamda mevcut sorunlarını aşmak ve bilişim, dijital, bilgi toplumuna geçiş çalışmalarını hızlandırmak zorundadır. Bilimsel araştırma ve gelişmeye önem verme nitelikli insan gücüyle mümkündür. Evrensel zenginlikten daha fazla pay almak için yeni nesil gelişmelere uyum sağlamak durumundayız(DPT, 2000:217 Tuzcu, 2003:160). Diğer taraftan üniversitelerin nicel olarak sayısının artırılmasıyla birlikte, niteliksel yönde gerekli verimliliğin olması gerektiğine (Eskici ve Aktaş 2014) ilişkin yoğun vurgulamalar söz konusudur. Bu bağlamda bilim-teknoloji-sanayi yeteneğini yükseltmeyi stratejik bir hedef olarak seçen bir ülke olarak üniversitelere düşecek rolün, nedenli yaşamsal olduğu açıktır. Üniversiteler bu rolü yerine getirebileceği konuma ulaşmak zorundadır. Karakütük (2009)’e göre, son yıllarda açılan öğretim üniversitelere gerekli öğretim üyesinin yetiştirilmesi için, ilgili enstitülerin bu süreçte geleneksel rollerinden sıyrılması gerekir. Bu nedenle üniversiteler tarafından yürütülen lisansüstü eğitim, toplumların bilgi toplumu haline gelmesinde yaşamsal bir önem taşımaktadır(DPT 2000, 73-74). Türkiye’de yürütülen lisansüstü çalışmaların amacı; yüksek nitelikli insan gücü yetiştirmenin yanı sıra gelişme ve kalkınma için gerekli teknolojik üretime dönük projeler ve araştırmalar yapılmasının sağlanmasıdır(Karakütük, 1989). Bu noktada belki de söylenebilecek en güzel söz; gerek öğretim üyesi, gerekse lisansüstü öğrenci yetiştirilmesi ve eğitim programlarındaki niteliği artırma, üniversite/fakülte/bölüm sayısının artırılmasından çok daha önemlidir(Aslan,2007:250). Diğer yandan yapılan lisansüstü çalışmaların özgün, orijinal ve bilimsel yeterlilik kapsamında yapılması esasının olması gerekir. Buna göre mükerrer üretimlerin yaşandığı, yerel olmaktan öteye geçemeyen kısır yapıtlar, bilimsel takip sürecini üretenleri lehine dönüştürmüştür. Diğer bir söylemle; toplumsal ve bilimsel kazanımların gerisinde kalarak, siyasal ve sosyal bir görüntünün ötesine gitmeyen diploma merkezli bir etiket yarışı haline dönmesi kimi akademisyenler tarafından tercih edilen kolaycı bir yol olmuştur ya da olmaktadır. Söz konusu bu olgu; son dönemlerde gerek medya, gerekse devletin önde gelenlerinin sıklıkla vurgulamış olduğu dünya üniversiteleri içerisindeki yerimizi sorgulama boyutuna getirmiştir.

Üniversiteler toplumsal yaşamın yanı sıra bireysel yaşamı da düzenleyen bir öneme sahiptir(Yıldız, 2014, akt: Eskici, Çayak,2017). Toplumsal anlamda onu teşkil eden bireyin karakter gelişimini biçimlendirirken, diğer yandanda mesleki gelişime yön verme gibi bir misyon üstlenmiştir(Eskici ve Aktaş, 2014, akt: Çayak,2017). Toplumsal gelişmişlik düzeyinin önemli bir emaresi olarak lisansüstü eğitimin niceliği ve niteliği önemli bir yer tutmaktadır(Şahin, Zoroğlu ve Şahin Fırat, 2011).

Eğitimin bir bilim olarak gelişmesi daha çok Avrupa ve ABD'deki çalışmalarla açıklık kazanmıştır. Eğitim bilimi kendi disiplin alanı içerisinde gerçekleştirebilecek her türlü olay ve olgudan haberdar olmak ister. Bu yönüyle eğitim bilimini kendi disiplin ekseninde araştırmak isteyen araştırmacılar, belirli normları değiştirebilir, eleştirebilir, geliştirebilir ya da yenileştirebilir. Bu yönüyle Türkiye'deki üniversitelerin lisansüstü uygulamaları; bilimsel araştırmalarla alan yazını zenginleştirirken diğer yandan da derin bakışısıyla toplanan verileri irdeleyerek yorum eşliğinde değerlendirme ile beraber kariyer yapma fırsatı sunmaktadır(Karaman ve Bakırcı 2010).

Eğitimin üniversitelerdeki enstitüler aracılığıyla sürdürülen kısmı olan lisansüstü faaliyetler; bilimselliği ve sistematik düşünsel yetiye dayalı bilim uzmanları yetiştirmedeki rolüyle karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizdeki eğitim biliminin bir bilim olarak gelişmesi eğitimin niteliğinin yükselmesine katkısı herkes tarafından bilinen bir gerçektir (Akçay, 2007:5). Eğitimin nicelik ve nitelik olarak gelişmesi eğitim bilimleri alanında yapılmış olan tezlerin işlevselliğiyle doğrudan orantılıdır. Bu bağlamda lisansüstü tezlerin işlevselliği adına farklı disiplinler de yapılmıştır. Çalışmaların ortaya koymuş olduğu verilerden hareketle lisansüstü tezlerin etkililiği ve verimliliği tartışılmalıdır.

Küreselleşme sürecinde insan ve madde kaynaklarının dağılımı ve kullanımına ilişkin ortaya çıkabilecek ürünlerin paylaşımını gündeme getirmektedir. Bu yönüyle lisansüstü eğitim öğrencileri ulusal ve evrensel düzeyde bilimsel üretime katkı sağlayacak tezler hazırlamaları gerekmektedir(Tavşancıl vd.2010). Pozitif bilimlerin yararcı felsefe yönüne hitap eden lisansüstü araştırmalar, eğitimsel araştırmalara derin veya anlamlı bir boyut kazandıran sistematik ve çağcıl bir özellik gösterme zorunluluğundadır. Bu nedenle bilimsel ölçütler eşliğinde gerçekleşen araştırmaların niteliksel yönü alana katkı sağlamaktadır. Eğitim bilimlerinde lisansüstü çalışmaların işlevselliği ya da niteliği tabii ki de yukarıdaki söylenenlerle sınırlı değildir. Bununla beraber eğitimden işe yarar sonuçların alınabilmesi, eğitimin fonksiyonunu yerine getirebilmesi için nitelikli insan gücü ve kaynaklarının işe koşulması gerekir. Bilimin tanımında anlaşılacağı üzere, doğruluğu kanıtlanabilir bilgilere, bununla ilintili kuramlara, yöntemlere ve bütün bunlar için özel olarak yapılacak araştırmalara ihtiyaç vardır(Dilci,2009)

Bilimin ve bilimsel birikimin ortaya koyduğu yegâne güç nitelikli insan varlığıdır. Diğer bir söylemle kalkınmanın gerektirdiği yüksek nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi genelde üniversitelerden, özelde ise lisansüstü öğretim programlarından beklenmektedir. Bu nedenle lisansüstü öğretim kademesine gereken önemin verilmesi, ülkenin kalkınması ve ekonominin gerektirdiği yüksek nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi açısından üzerinde önemle durulması gereken bir sorundur(Aslan 2007s.250).

İşte bu noktada; Bilim-teknoloji-sanayi yeteneğini yükseltmeyi stratejik bir hedef olarak seçecek bir ülkede, üniversiteye düşecek rolün; ne denli yaşamsal olduğu açıktır. Üniversiteler ise bu rolü yerine getirebilecek konuma ulaşmak zorundadır. Gerek öğretim üyesi, gerekse öğrenci ve eğitim programlarındaki niteliği artırma, üniversite/fakülte/bölüm sayısının artırılmasından çok daha önemlidir (Aslan 2007s.250).

Lisansüstü eğitimin varoluş amacı kuşkusuz bilim üretmek ve beraberinde bilim insanı yetiştirmektir. Aktif araştırmacı niteliğe sahip, araştıran, sorgulayan bilgi toplayan özelliklere sahip bir uğraşı alanında, bilimsellik ile içselleşmiş yaşamı benimseyen insana bilim insanı denir. Bu özelliklere sahip kişilerin olumlu yönde hırslı, tarafsız, kendini yenileyebilen ve sürekli araştırıp sorgulayabilen birey olması beklenir. Eleştirel, yaratıcı ve yansıtıcı düşünceleri şiar edinmiş öğrenmeye açık bireylerdir. Peki, bu bireyler nasıl yetişmektedir, işte bu noktada lisansüstü eğitim ön plana çıkmaktadır. Lisans eğitimi döneminde bireyler alanlarıyla ilgili bilimsel ve mesleki birtakım bilgiler alırlar, fakat yukarıda bahsedilen kişilerin yetişmesi için derinlemesine bilgiye gereksinim vardır. Bu bilgi ise lisansüstü eğitim ile sağlanabilir. Lisansüstü eğitim, bireyleri derecelere götüren araştırma ve sorgulama yoluyla bilgiye katkı sağlayacak, değişen ve gelişen toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak öğretim elemanı ve bilim adamı yetiştirmeyi ilke edinen eğitim ve öğretim faaliyeti olarak tanımlanmıştır (Başer, Narlı ve Gürhan; 2005).

Günümüz şartlarında, yüksek öğretim sisteminin hedefleri doğrultusunda “fen bilimleri, sosyal bilimler, sağlık bilimleri ve eğitim bilimleri” disiplinlerinde uzmanlık kazandıran enstitüler bulunmaktadır. Bu anlamda lisansüstü öğretimde, bir alanda derinlemesine çalışarak, lisans programlarından daha farklı kazanımlar hedeflenir. Lisansüstü programların, ağırlıklı olarak yüksek lisans ve doktora biçiminde aşamalı yürütüldüğü modellerin yanı sıra bütünleşik doktora, tezsiz yüksek lisans gibi programlar aracılığıyla da öğretimin yapıldığı uygulamalar mevcuttur. Bu programlar, ağırlıklı örgün olarak yürütülmekte, ancak bazı enstitülerin uzaktan eğitim programları da bulunmaktadır(Tonbul, 2017). Üniversitelerin fakültelerinde bulunan bu bölümler enstitülerde anabilim dalları olarak yapılanmaktadır. Enstitülerde görev yapmakta olan öğretim üyelerinin kadrolarının fakültelere ait olmasının yanında, enstitülerin kalıcı öğretim üyesi kadroları yoktur. Genellikle enstitülerin kalıcı binaları da olmadığı için, lisansüstü eğitim dersleri ilgili fakültelerde yapılmaya devam etmektedir (Bozan, 2012). Lisansüstü eğitim sırasında öğrencilerden beklenen temel işlevler bilimi üretme ve yayma faaliyetleridir. Bu süreçte gerçekleştirilen bilimsel çalışmalar makale, konferans bildirisi, kongre, Çalıştay raporu, yüksek lisans tezi ve doktora tezleridir. Bu sırada akademik hayata adım atmış olan yüksek lisans öğrencileri ve bir sonraki aşamada bulunan doktora öğrencilerinin de bilimsel rapor yazım kuralları konularında kendilerini geliştirmeleri ve başarılı bir akademik hayat için bu konuda yeterli bir düzeye ulaşmaları gerekmektedir(Can ve Ceyhan, 2015). Lisansüstü öğrencilerinin öğretim sürecinin planlanmasında ve yürütülmesindeki genel beceri ve eğilimleri, benimsedikleri öğretim yaklaşımlarının veya modellerinin gelecekteki eğitim sistemimize ışık tutacağı kesindir. Bu açıdan bakıldığında, lisansüstü öğrencilerinin ve öğretim üyelerinin, öğretim sürecinin yürütülmesine ilişkin görüş ve düşüncelerinin belirlenmesi önemli görülmektedir(Ayvacı, Ünal ve diğ., 2014).

Lisansüstü öğretimin tarihi süreç içerisindeki Türkiye’deki gelişimine bakıldığında; 1960’ların sonlarına kadar, yalnızca doktora programı şeklinde yürütülen 3-4 yıllık lisansüstü öğretim, tümüyle usta-çırak ilişkisi esasına göre yürütülmüştür. 1970’lerden sonra “yüksek lisans” ve daha sonra “doktora” şeklinde derecelendirme yapılmış ve iki aşamaya bölünmüştür. Her iki öğrenim derecesine ilişkin aşamalarda izlenecek yöntem ve kurallar günümüze kadar pek çok kere, tümüyle veya kısmen değiştirilen yönetmelikler doğrultusunda sürdürülmüştür(Çakar ,1997: 66-Tuzcu,2003:160).

Lisansüstü öğretim, hem yurt içi hem de yurt dışı şeklinde gerçekleşmektedir. Türkiye’de, 1929 yılında 1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun yürürlüğe konularak yurt dışına öğrenci gönderme uygulaması sistemli hâle getirilmiştir.

1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun çerçevesinde lisansüstü öğretim veya öğretim üyesi yetiştirmek amacıyla yurt dışına öğrenci gönderilmektedir. 1416 sayılı Yasa, ihtiyaç duyulan alanlarda yurt dışında yüksek nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamaya dönük ilk yasal düzenlemedir. 2547 sayılı yüksek öğrenim kanunu ile yalnızca üniversiteler için öğretim üyesi yetiştirilirken, bu iki yasa dışında da lisansüstü öğretim için yurt dışına öğrenci gönderilmektedir: MEB, TÜBİTAK, TÜBA vb. kuruluşların sağladıkları burslar, ülkeler arasındaki kültürel değişim programları çerçevesindeki burslar (Fullbright vb.), uluslararası kuruluşların (UNESCO, NATO vb.) sağladığı burslar aracılığıyla bu faaliyetler sürdürülmektedir. Ayrıca DPT vb. kurumların uzman insan gücü yetiştirmek üzere sağladıkları kurumsal kaynaklar bulunmaktadır(Tuzcu, 2003:160).

Bir küresel rekabet unsuru olarak lisansüstü eğitim; medeniyetler arası rekabet sürecinin önemli bir argümanı haline gelmiştir. Buna göre güncel yaşamın niteliğini doğrudan etkileyen lisansüstü çalışmalar, ele aldığı konuların niteliğiyle ölçülebilir olmaktadır. Bunun en iyi göstergesi günümüz şartlarında rekabet unsuru olan teknoloji ve bilişim çağının gereklerine uygun olarak disipline olmuş dallarda araştırma, geliştirme ve üretim çalışmalarını yürüten, bilim politikalarının yanı sıra, bilimselliği önemseyen milletler varlığının en üst seviyede sürdürmüşlerdir.

İşte bu çalışmada, üniversitelerde yapılan lisansüstü tezlerin işlevselliği bağlamında Eğitim Bilimleri örnekleminde yürütülmekte olan lisansüstü eğitim ve öğretim faaliyetlerinin niteliksel

boyutuna; bu alanda çalışmakta olan öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilerin görüşlerine dayalı olarak irdelenmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede söz konusu çalışmayı destekleyecek bilimsel bulgulara ilişkin ilgili literatür taranarak bu alanda yapılan çalışmaların ışığında sorunları, çözüm önerileri ve en genel anlamda durumuna ilişkin sorgulamalar yapılarak, elde edilecek bulgulardan hareketle yeni bir sentezleme yapılması hedeflenmektedir. Bu bağlamda alana katkı yönünde yeni yapılacak çalışmalara referans niteliğindedir. Eğitim bilimleri örnekleminde “Lisansüstü eğitimin niteliği öğretim üyeleri ve öğrencilerin görüşlerine göre ne durumdadır?” sorusu aşağıdaki alt problemler çerçevesinde irdelenecektir.

- Eğitim bilimleri alanı lisansüstü eğitim çalışmalarının nitelikli bilim adamı yetiştirmedeki rolü nedir?
- Lisansüstü eğitim programlarının lisansüstü eğitim hedeflerine hitap etme düzeyi nedir?
- Lisansüstü eğitim programlarında görülen genel aksaklıklar nelerdir?
- Eğitim bilimleri alanında lisansüstü eğitimin geliştirilmesi için neler yapılabilir?

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; kullanılan araştırma yöntemi, çalışma grubu, verilerin toplanması ve analizine yönelik bilgilere yer verilecektir.

Araştırma Modeli

Tarama modelinde bir araştırmadır. Tarama modelleri, geçmişte yaşanmış ya da hâlen var olan bir olayı, bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi hedefleyen araştırma biçimidir. Araştırmaya konu olan olay, durum, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi görüntülenmeye çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme ve etkileme çabasına girilmez (Karasar, 2005: 99).

Araştırmada nitel desenleme yoluna gidilmiştir. Lisansüstü doktora/yüksek lisans derecesi düzeyinde gerçekleştirilen çalışmaların Eğitim bilimleri alanı lisansüstü eğitim çalışmalarında görülen genel işleyiş sorunlar ve geleceğe ilişkin nitelik artırıcı önlemler ile öğrenme/öğretme durumları, ayrıca lisansüstü işleyişe ilişkin öğretim üyeleri ve öğrenci görüşlerine dayalı olarak kurumsal ve güncel hayata yansıyan yönleri irdelenerek betimlenmeye çalışılacaktır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu farklı üniversitelerden random yöntemle tespit edilmiş katılımcılar oluşturmaktadır. Buna göre çalışma, Türkiye’de bulunan 11 adet devlet üniversitesinin eğitim bilimleri anabilim dallarında görevli öğretim elemanları ve lisansüstü öğrenim görmüş/görmekte olan öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda yürütülmüştür. Bu üniversiteler ile ilgili eğitim bilimleri ABD’ında yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim faaliyetleri yürütüyor olmak ve köklü bir üniversite geleneğinin/geçmişinin yanı sıra kültürel ya da bölgesel kod farklarının oluşturacağı kapsam geçerliliğinin sağlanması ölçüt olarak görülmüştür. Bu üniversitelerden Ankara Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, 19 Mayıs Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi şeklinde 11 devlet üniversitesi çalışma grubunda temsil edilmiştir. Adı geçen üniversitelerde görev yapan öğretim üyeleri ve öğrenciler randomize olarak seçilmiştir. Bu doğrultuda yukarıda sözü edilen üniversitelerde görevli toplam 15 öğretim üyesi ve 15 lisansüstü öğrenci araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Bu sayılardan oluşturulan çalışma kesiti nitel çalışmalar için yeterli geçerlilik düzeyini temsil etmektedir (Karasar, Şimşek, 2008).

Örnekleme alınan üniversitelerde görevli öğretim üyeleri ve öğrencilere gönderilen ve dönen soru formu sayıları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: İllere Göre Örnekleme Alınan Üniversiteler ve Araştırmada Dikkate Alınacak Katılımcı Sayısı

Üniversitelerde ki katılımcılara ilişkin Sayısal Veriler	Tahmini Katılım		Katılımı Gerçekleşen	
	Öğretim Üyesi	Lisansüstü Öğrenci	Öğretim Üyesi	Lisansüstü Öğrenci
Ankara Üniversitesi	2(K1-K3)	2(k2-k4)	2(K1-K3)	2(k2-k4)
Erciyes üniversitesi	2(K5-K7)	2(k6-k8)	2(K5-K7)	2(k6-k8)
Gazi üniversitesi	2(K9-K11)	2(k10-k12)	2(K9-K11)	2(k10-k12)
Selçuk üniversitesi	1(K13)	1(k14)	1(K13)	1(k14)
Fırat üniversitesi	1(K15)	1(k16)	1(K15)	1(k16)
İnönü üniversitesi	1(K17)	1(k18)	1(K17)	1(k18)
Gaziantep üniversitesi	2(K19-K21)	2(k20-k22)	2(K19-K21)	2(k20-k22)
Marmara üniversitesi	1(K23)	1(k24)	1(K23)	1(k24)
Çukurova üniversitesi	1(K25)	1(k26)	1(K25)	1(k26)
Dokuz Eylül üniversitesi	1(K27)	1(k28)	1(K27)	1(k28)
19 Mayıs üniversitesi	1(K29)	1(k30)	1(K29)	1(k30)
TOPLAM	15	15	15	15

Tablo 2’ de katılımcıların demografik bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 2: Çalışma grubuna ilişkin demografik bilgiler

No	Unvan/Kadro	Cinsiyet	Yaş
K1	Yüksek Lisans Öğrencisi	Kadın	20-29
K2	Okutman(Yüksek lisans Öğrencisi)	Erkek	30-39
K3	Doktora öğrencisi	Erkek	40-49
K4	Öğretim Görevlisi(Doktora öğrencisi)	Erkek	30-39
K5	Prof. Dr.	Kadın	50 ve üzeri
K6	Dr. Öğretim Üyesi	Erkek	30-39
K7	Öğretim Görevlisi(Doktora öğrencisi)	Kadın	30-39
K8	Doç. Dr.	Erkek	40-49
K9	Yüksek Lisans Öğrencisi	Kadın	20-29
K10	Öğretim Görevlisi (Doktora öğrencisi)	Kadın	30-39
K11	Dr. Öğretim Üyesi	Erkek	30-39
K12	Doç. Dr.	Kadın	40-49
K13	Prof. Dr.	Erkek	50 ve üzeri
K14	Dr. Öğretim Üyesi	Kadın	40-49
K15	Yüksek Lisans Öğrencisi	Erkek	20-29
K16	Doktora öğrencisi	Kadın	30-39
K17	Yüksek Lisans Öğrencisi	Kadın	20-29
K18	Doç. Dr.	Erkek	40-49
K19	Yüksek Lisans Öğrencisi	Kadın	20-29
K20	Doktora öğrencisi	Kadın	30-39
K21	Dr. Öğretim Üyesi	Erkek	30-39
K22	Prof. Dr.	Kadın	50 ve üzeri
K23	Öğretim Görevlisi (Doktora öğrencisi)	Erkek	30-39
K24	Doç. Dr.	Erkek	30-39
K25	Dr. Öğretim Üyesi	Kadın	40-49
K26	Prof. Dr.	Erkek	50 ve üzeri
K27	Prof. Dr.	Kadın	50 ve üzeri
K28	Doktora öğrencisi	Erkek	30-39
K29	Doç. Dr.	Kadın	40-49
K30	Yüksek Lisans Öğrencisi	Erkek	20-29

Veri Toplama Araçları

Araştırmada elde edilen verilerin toplanması amacıyla ilgili literatür dikkatle taranmış ve kullanılan soru yapıları incelenmiştir. Sonrasında altı sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve alana uygunluk, dil, içerik, anlaşılabilirlik, kapsam geçerliği alanlarında

değerlendirmeleri için uzman görüşüne sunulmuş ve uzman dönütleri doğrultusunda soruların dört tanesinin gerekli düzeltmeler yapılarak kullanılmasının uygun olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

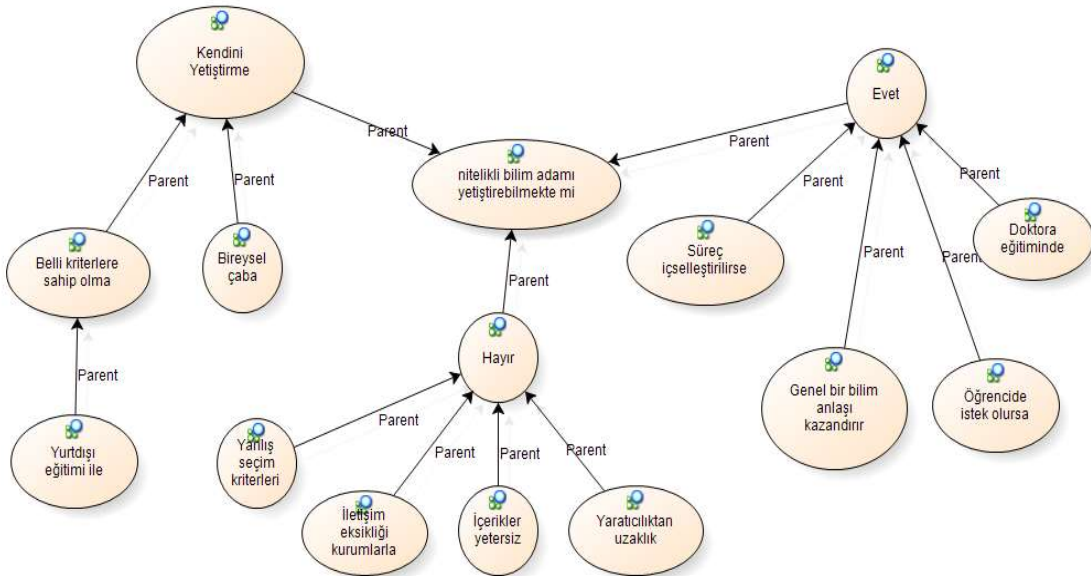
Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin elde edilebilmesi için araştırmaya katılımcılarla öncelikle yüz yüze görüşme yapılmış ve araştırmanın amaçları anlatılmıştır. Araştırmaya katılımlarının gönüllülük esasına dayalı olacağı belirtilmiştir. Yapılan çalışmaya katılmaya kabul eden 15 öğretim üyesi ve 15 lisansüstü öğrenciye yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Katılımcıların kimlik bilgilerine gizlilik ilkesi gereğince araştırmada yer verilmemiş ve kod sistemi kullanılmıştır. Katılımcılara ait görüşler her bir katılımcı için (K1, K2, K3, K4...Kn) şeklinde kodlanmıştır. Elde edilen veriler içerik ve frekans çözümleme teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir. Bunun için öncelikle belirlenen ana tema ve alt temalar iki ayrı araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanarak belirlenmiş, sonrasında bir araya gelerek ortak tema ve alt temalar belirlenmiştir. Sonrasında tekrar araştırmacılar ayrı ayrı kodlama yoluna gitmiş ve tekrar veriler bir araya getirilerek karşılaştırılması yapılmış ve verilerin düzenlenmesi yoluna gidilmiştir. Bulgular bilgisayarda NVİVO paket programda kodlanmış ve şekil grafikleri oluşturulmuştur.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmada elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı'nda lisansüstü eğitimde görev yapmakta olan öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilerinin lisansüstü eğitimin işleyişi hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amacıyla, yarı yapılandırılmış görüşme formu şeklinde hazırlanan sorulara katılımcıların verdikleri yanıtlar analiz edilmiş ve yorumlar yapılmıştır. Öğretim üyesinin nicelik olarak yetersizliği ile ortaya çıkan sorunsalın başında; öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısının yüksekliği, fiziki donanımlardaki eksiklik, gibi olumsuzluklar nedeniyle öğrenme süreçleri de negatif yönde etkilenmektedir. Söz konusu bu olumsuz öğrenme ortamı öğretişim ortamının çalışma iklimini etkilemektedir. Diğer taraftan erken eğitim döneminden itibaren yaşanan tüm eğitim sistemindeki sorunlar maalesef üniversite ortamına kadar taşınmaktadır (Terzioğlu 1998:239).

Soru 1. Eğitim bilimleri alanı lisansüstü eğitim çalışmalarının nitelikli bilim adamı yetiştirmedeki rolü nedir? Sorusuna katılımcıların verdikleri yanıtlara ilişkin şema aşağıda sunulmaktadır.

Şekil 1: lisansüstü Eğitim Çalışmalarının Niteliği

Eğitim bilimleri alanı lisansüstü eğitim programının öğeleri ve bu programın nitelikli bilim adamı yetiştirmedeki rolü hakkında katılımcıların farklı düşündükleri görülmektedir. Ortaya çıkan farklı görüşler aşağıda örneklendirilmiştir.

Evet, lisansüstü eğitim nitelikli bilim adamı yetiştirmektedir: “Evet yetiştirebilmektedir. Programın içeriği öğrenme/öğretme durumları paralel gittiği ve öğrencinin daha ne öğrenebilirim/öğreticinden de daha ne öğretebilirim heyecanı nitelikli bilim adamı yetiştirilmeye zemin hazırlar.” (K21)

Hayır, lisansüstü eğitim nitelikli bilim adamı yetiştir(e)memektedir: “Nitelikli bilim adamı yetiştirildiğine inanmıyorum. Kültürler arası çalışmalarla karşılaştırmalı. Çalışmalar çok az yapılmaktadır. Üniversitede yapılan çalışmalar ilk ve orta öğretim kademelerine adapte edilmektedir. Milli eğitimdeki uygulamalar ile kopukluklar görülmektedir.” (K27)

Kendini geliştirme: “Kendini geliştirmek isteyen akademisyen ve öğrenci ile mümkün olabilecektir.” (K1)

“Belli başlı üniversitelerde yapılmalı, öğretim üyesi yeterli olmalı.” (K1)

“Danışmanlık yetersiz. Uzmanlık bilgisi yetersiz.”

“Okullarla bağlantı halinde olup sorunlar öğrenilmeli bu doğrultuda çalışmalar yapılmalıdır.” (K1)

“Evet nitelikli bir bilim adamı yetiştirilebilir.” (K13)

Doktora eğitiminde “Yüksek lisanstan ziyade doktora programında nitelikli bilim adamı yetiştirmek daha işlevseldir.” (K13)

“Nitelikli yetişen bilim adamları mutlaka var. Fakat maalesef bilimden ziyade siyaset, hâkim olmaktadır.” (K15)

“Yetiştirilmektedir.” (K16)

“Hayır. Çünkü çalışmayı sevmeyen başarısız bir yığın insanda eğitim bilimci yapılmaya çalışılıyor.” (K17)

“Uygulama alanında daha etkili olabilir.” (K18)

“Bence eğitimi veren üniversite ve bireyin kendi farkındalığı ve yeterliliği nitelikli bilim adamı olma durumunda daha önemli bir faktör, kişi eğer bilim adamı olma kriterine uygun değilse, hiçbir sonuç elde edilemez.” (K19)

“Her üniversite için aynı şeyi söyleyemem. Nitelikli bilim adamı yetiştirebilen üniversitenin çok az olduğunu düşünüyorum.” (K2)

“Lisansüstü eğitim süreci nitelikli bilim adamı olabilme sürecinin belki de en az etkili bileşenlerinden biridir. Nitelikli bir bilim adamı olabilecek genellikle uygun bir akademik kültüre sahip bir üniversitede çalışarak içselleştirebilmeyi gerektirir.” (K20)

Evet yetiştirebilmektedir. Programın içeriği öğrenme/öğretme durumları paralel gittiği ve öğrencinin daha ne öğrenebilirim/öğreticinden de daha ne öğretebilirim heyecanı nitelikli bilim adamı yetiştirilmeye zemin hazırlar.” (K21)

“Danışmanlar kendi çalışmaları ve dersleri ile daha fazla vakit geçirdikleri için öğrencilerine kaliteli zaman ayırmamaktadırlar.” (K21)

“Yetiştirebilmektedir. Fakat yapılan araştırmaların tanıtımına gerekli kişiler talep göstermemektedirler.” (K23)

“Özellikle bazı enstitüler için bunun geçerli olduğunu söyleyemeyiz.” (K26)

“Nitelikli bilim adamı yetiştirildiğine inanmıyorum. Kültürler arası çalışmalarla

karşılaştırmalı. Çalışmalar çok az yapılmaktadır. Üniversitede yapılan çalışmalar ilk ve orta öğretim kademelerine adapte edilmektedir. Milli eğitimdeki uygulamalar ile kopukluklar görülmektedir.” (K27)

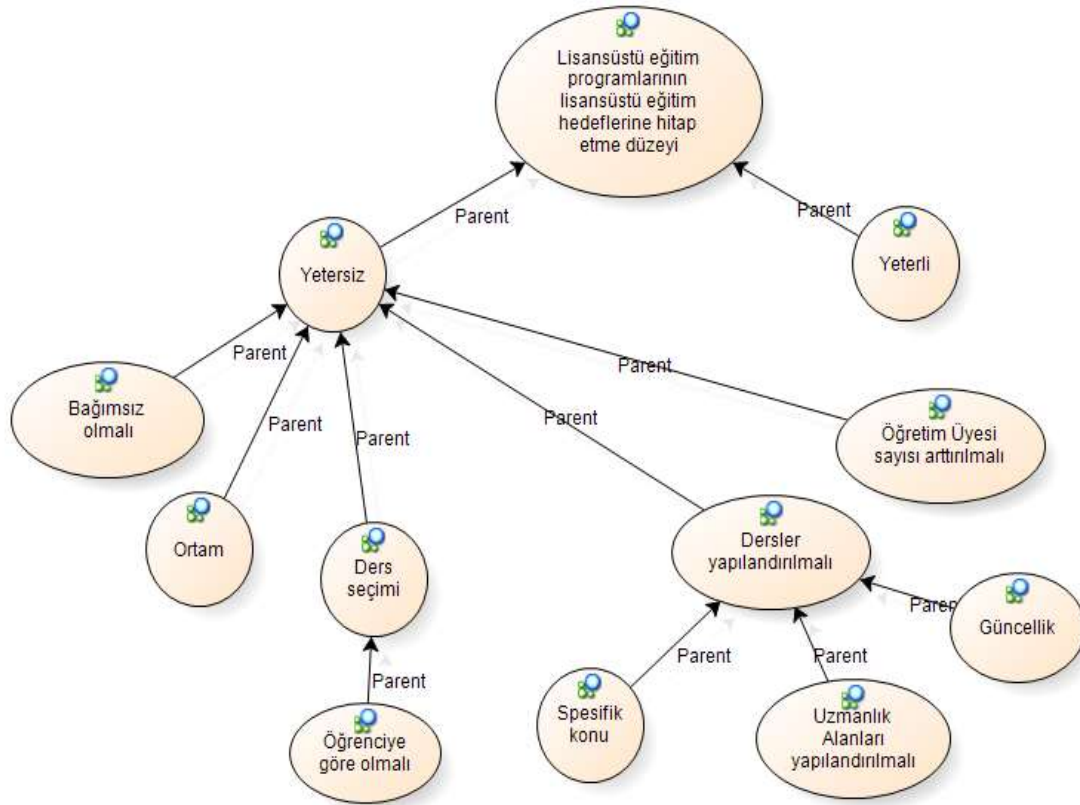
“Hayır yetiştirmemektedir. Çünkü sadece yapmaları gerekenleri anlatmakta ancak yaratıcılıkları geliştirici tekniklerden haberdar edilmemektedirler.”

Kesinlikle evet. Herkes çok çaba harcıyor. Kaynaklara ulaşırken ve projelerde ödevlerde bizi destekliyor.” (K3)

Lisansüstü Eğitim Programlarının Lisansüstü Eğitim Hedeflerine Hitap Etme Düzeyi

Bu başlık altında eğitim bilimleri alanında yürütülmekte olan lisansüstü eğitimin programlarının hedeflere ulaşmadaki düzeyine ilişkin görüşlerinin ve önerilerinin sonuçları aşağıda örneklendirilmiştir.

Soru 2. Lisansüstü eğitim programlarının lisansüstü eğitim hedeflerine hitap etme düzeyi nedir? Sorusuna katılımcıların verdikleri yanıtlara ilişkin şema aşağıda sunulmaktadır.

Şekil 2: Lisansüstü Eğitim Programlarının Lisansüstü Eğitim Hedeflerine Hitap Etme Düzeyi

Araştırmaya katılanlara “Size göre lisansüstü eğitim programlarının lisansüstü eğitim hedeflerine hitap etme düzeyi nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen bulgulara bakıldığında (Şekil 2) genel anlamda eğitim bilimleri alanında yürütülmekte olan lisansüstü eğitim programının yetersiz olduğu görülmektedir. Bu yetersizliklerin daha çok derslerin yapılandırılması gerekliliği ile ilintili olduğu vurgulanmaktadır. Buna göre derslerin spesifik özellikte olması, güncel olması ve uzmanlık alanlarına göre yapılandırılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Diğer taraftan eğitim bilimleri alanı lisansüstü programları ile ilgili olarak yetersizliklerin giderilmesi için öğretim üyelerinin sayısının artırılması, ders seçiminin öğrenciye göre olması,

öğretim ortamı vb. konularda düzenlemelerin yapılması gereği üzerinde durulmaktadır. Yukarıda görülen ana temalara ilişkin detaylı görüşler aşağıdadır:

“Büyük ölçüde hitap etmektedir.” (K1)

“Tam hitap edememektedir. Lisansüstü eğitim yapanlar yeterince desteklenmemektedir.” (K10)

“Bazı dersler lisans derslerine benzetilmelidir. Bu nedenle tam bir hedef tespit etmek zor.” (K12)

b) “Ders çeşitleri ve içerikleri itibariyle normaldir. Ancak biraz güncellenmesi gerekir. Oldukça yetersiz.” (K12)

“Güncellik.” (K13)

“Orta düzeyde olduğu kanaatini taşıyorum.” (K2)

“Geliştirilmelidir. Olması gerekenle olan arasındaki fark büyüktür”. (K20)

“Ortam yetersiz, genellikle öğretim üyeleri odalarında yaptıklarından dolayı istendik düzeyde başarı elde edilemez.” (K3)

“Program geliştirme alanında gerekli düzenlemeleri yaptığımızdan iyi düzeyde olduğunu düşünüyorum. En önemli sorun nitelikli öğretim üyesinin yeterli sayıda bulunmaması.” (K23)

“Daha spesifik alanlara yönelik olmalı. Yoksa lisansın biraz gelişmiş olmakla kalıyor.” (K14)

a) “Lisansta olduğu gibi salt bilgi yüklemesi yapıldığı için hedefine uymadığını düşünüyorum.” (K6)

b) “Programların içeriklerinin ve sayılarının yetersiz olduğu görüşündeyim”.

a) “Alanların çok dağınık olması, her alandan akademisyenin her konuyu çalışması, lisansüstü programlar arasında bir paralelliğin olmaması. Alana alandan olmayan insanların girmesi. Herkesin kendini eğitim bilimci zannetmesi.” (K6)

b) “Bilimsel tutum davranış bilgi ve beceri boyutunda aksaklıklar var. Lisans ve lisansüstü derslerin içeriği birbirinin tekrarı olmaktan çıkmalı.”

a) “Farklı ülkelerdeki lisansüstü eğitim sistemlerin gözden geçirilmeli ve diğer ülkelerde hangi derslere yoğunluk verildiği incelenmeli ve lisansüstü programlar yeniden yapılandırılmalı, seçmeli derslerin öğretilmesi, araştırma yöntemleri ve derslerin ders yükü daha fazla olmalıdır.” (K7)

b) “Öğretim üyesi sayısı artırılmalıdır. Lisansüstü öğrenci sayısı azaltılmalıdır. Lisansüstü eğitime girişte. (K7)

“Yabancı dil yeterliliği dikkate alınmalıdır. Lisansüstü eğitimde araştırma teknikleri, istatistik v. b. alanlarda ders almak zorunlu hale getirilmelidir.” (K7)

“Bence yetersiz. Programın sonunda bağımsız çalışabilen araştırmacılar yetiştirilmemektedir.” (K7)

“Sorunlar mevcuttur. Her şeyden önce ilgili programların hedefleri ve ders yapılandırılmasında öğretim elemanlarının uzmanlık alanlarında sorunlar var.” (K9)

“Eğitim bilimlerine özgü söylenecek olursa orta düzey olduğunu söyleyebilirim.” (K9)

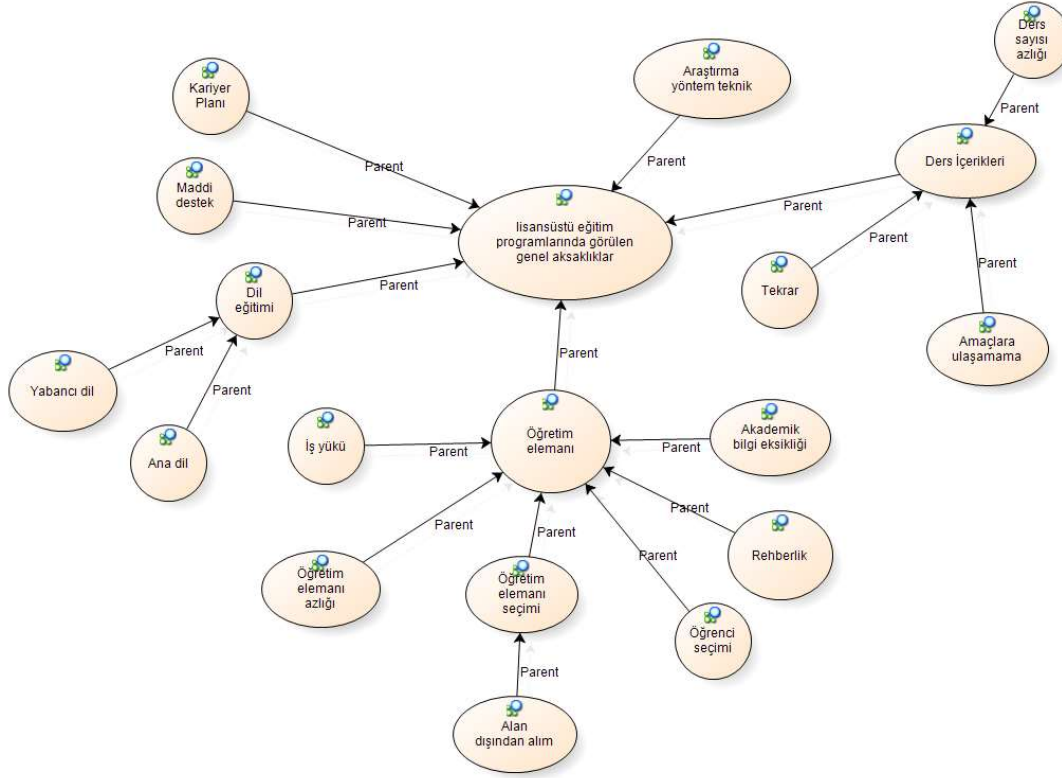
Yukarıdakilere ilave olarak bir başka bakış açısına göre; lisansüstü eğitim programının içeriği ile derslerin içeriği arasında farklılıklar bulunmamaktadır. Özellikle lisans düzeyindeki derslerin tekrar niteliğinde olmaktadır. Bu durum bir boyutuyla aynı şeylerin tekrarından öteye geçmemekte ve nitelik noktasında sorunlara neden olmaktadır. Yine aynı şekilde tersi durumlarda yaşanabilmektedir. Örneğin programın adı ile derslerin içeriği birbiri ile uyusmamakta, hatta ilgisi bile bulunmamaktadır (Yılmaz ve Fatih,2007). Bu noktada iyileştirici çalışmalar yapılmalı, farklı

disiplinlerle ya da üniversitelerle etkileşim sağlanmalıdır. Alan öğretimi özellikle eğitim bilimleri alanında önemsenmesi gereken bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Lisansüstü Eğitim Programlarında Görülen Genel Aksaklıklar

Bu başlık etrafında öğretim üyeleri ve öğrencilerin görüşleri değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Soru 3. Lisansüstü eğitim programlarında görülen genel aksaklıklar nelerdir? sorusuna katılımcıların verdikleri yanıtlara ilişkin şema aşağıda sunulmaktadır.

Şekil 3: Size Göre Lisansüstü Eğitim Programlarında Görülen Genel Aksaklıklar Nelerdir?

Araştırmaya katılanlara “Lisansüstü eğitim programlarında görülen genel aksaklıklar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya ilişkin görüşlere bakıldığında (Şekil 3) öğretim elemanına ilişkin genel anlamda bir aksaklığın olduğu en öne çıkan görüş olarak görülmektedir. Diğer taraftan dil eğitimi, araştırma yöntem ve teknikleri, ders içerikleri gibi boyutlar etrafında toplandığı görülmektedir. Buna göre öğretim elemanının seçimi, öğretim elemanının akademik bilgi eksikliği, rehberlik yetisi, öğretim elemanının azlığı gibi olumsuzlukların öne çıktığı görülmektedir.

Diğer taraftan dersler ile ilgili olarak derslerin azlığı, amaçlara ulaşamama, tekrarlanan derslerin olduğu araştırmaya yansırken, dil eğitiminde önemli bir sorun oluşturduğu öne çıkan görüşler arasındadır. Şekil 3’te ifade edilen ana temalara ilişkin detaylı görüşler aşağıdadır.

“Türkiye’de dil eğitimi alanlarında sorunların olması.” (K1)

“Türkçeyi etkili kullanma becerilerinin gelişmemiş olması.”

“Yabancı dil öğretimi probleminin devam etmesi.”

“Öğretim elemanı yetersizdir. Ders yeniliklerinin fazla olması.”

Dil eğitimi hem akademisyenlerin hem de öğrencilerin yabancı dili kullanma ve araştırma yöntem ve tekniklerine dair yeterliliklerde istendik düzeyde olmaması. Öğrenci seçiminin ya merkezi

sınav sonuçlarına ya da ağırlıklı olarak görüşme sonucuna göre belirlenmesidir. Özgün ve yaratıcı çalışmaların eksikliği.” (K1)

Öğretim elemanı/öğrenci seçimi 2,71% danışman yetersizliği, yanlış öğrenci seçimi.”

”Ders hocalarının yeterli rehberlik düzeyine sahip olmaması. Hazırlanan derslerin içeriğinin amaca hizmet edememesidir. Ders hocalarının akademik bilgi düzeylerinin yetersiz olması, ders hocalarının gereken önemi vermemeleridir.” (K11)

“Öğrenci seçimi ve öğrenci esasları gözden geçirilmeli.”

Akademik bilgi eksikliği

“Bence derslerin adları değişse de içerikleri dünya çapındaki ders ve araştırmalardan uzaklaşmaktadır. Öğrenciler ders seçimini amaçsız yapmaktadır. Zorunlu dersler daha fazla olmalıdır.”(K14)

“Öğretim üyelerinin fazla iş yükleri, öğrencilerin kariyer planlarını doğru yapmamaları.”

)“Öğrencilerimizin genellikle çalışıyor olması nedeniyle ders saatlerinde problemler yaşıyor. Bazı öğrenciler yakın il ve ilçelerden geliyorlar. Bu onlarda tükenmişlik yaratıyor”.

Kariyer Planı “Öğretim üyelerinin fazla iş yükleri, öğrencilerin kariyer planlarını doğru yapmamaları.”

Öğretim elemanı/öğrenci seçimi “Öğrencilerimizin genellikle çalışıyor olması nedeniyle ders saatlerinde problemler yaşıyor. Bazı öğrenciler yakın il ve ilçelerden geliyorlar. Bu onlarda tükenmişlik yaratıyor”. (K16)

“Öğretim üyelerinin fazla iş yükleri, öğrencilerin kariyer planlarını doğru yapmamaları.” (K14)

“Lisansta yeterli olan öğrenciler teşvik edilmelidir. Lisansta da araştırmanın önemi vurgulanmalıdır.” (K14)

“Eğitim ortamının yeterli olduğu görüşündeyim. Özellikle Anadolu Üniversitesi gibi bir ortamda her türlü imkâna sahibiz. Önemli olan bunları nasıl kullandığımız”. (K14)

“Araştırmaya verilen önemin artırılması araştırma yapmanın bir lüks olarak görülmemesi gerekmektedir.”

“Gerçek bilim adamı yetiştirmeye uygun nitelikli alanların seçimini sağlayabilecek farklı kriterler gerekir.”

Dil eğitimi “Hem akademisyenlerin hem de öğrencilerin yabancı dili kullanma ve araştırma yöntem ve tekniklerine dair yeterliliklerde istendik düzeyde olmaması. Öğrenci seçiminin ya merkezî sınav sonuçlarına ya da ağırlıklı olarak görüşme sonucuna göre belirlenmesidir. Özgün ve yaratıcı çalışmaların eksikliği.” (K11)

“Öğrenci seçimi ve öğrenci esasları gözden geçirilmeli.”

“Hazırlanan derslerin içeriğinin amaca hizmet edememesidir.”

Akademik bilgi eksikliği

Öğretim elemanı/rehberlik “Ders hocalarının yeterli rehberlik düzeyine sahip olmaması. Hazırlanan derslerin içeriğinin amaca hizmet edememesidir. Ders hocalarının akademik bilgi düzeylerinin yetersiz olması, ders hocalarının gereken önemi vermemeleridir.”

“Bence derslerin adları değişse de içerikleri dünya çapındaki ders ve araştırmalardan uzaklaşmaktadır. Öğrenciler ders seçimini amaçsız yapmaktadır. Zorunlu dersler daha fazla olmalıdır.” (K13)

Ders İçerikleri a) “Öğretim üyelerinin fazla iş yükleri, öğrencilerin kariyer planlarını doğru yapmamaları.”

“Alana yönelik uzman eğitim elemanı sayısı yetersizdir.” (K16)

“Kaynaklar arttırılmalı, lisansüstü eğitim teşvik edilmeli.” (K16)

“Öğretmenlerin(öğretim üyelerinin) sayıca az olması.”

“Derslerin azlığı, programların tek tipliliği.”

“Yeterli öğretim üyesi olmaması, yeterli maddi destek sağlanamaması.”

“Danışman belirlenmesi, tezlerin işlevselliği, araştırma yöntem ve tekniklerin yeterince bilinmemesi.” (K3)

“Öğretim üyelerinin yeterli nitelik ve miktarda olmaması.” (K5)

“Bilimsel tutum davranış bilgi ve beceri boyutunda aksaklıklar var. Lisans ve lisansüstü derslerin içeriği birbirinin tekrarı olmaktan çıkmalı.” K5)

“Alanların çok dağınık olması, her alandan akademisyenin her konuyu çalışması, lisansüstü programlar arasında bir paralelliğin olmaması. Alana alandan olmayan insanların girmesi. Herkesin kendini eğitim bilimci zannetmesi.” (K7)

“Öğretim elemanlarının yetersiz sayıda ve yetersiz bilgi düzeyinde olması. Demokrasiden uzak bir eğitim anlayışının olması. Proje geliştirmek yerine Powerpoint sunusu hazırlamanın yeterli olduğu görüşü ve daha birçok aksaklık sayılabilir.” (K7)

“Öğretim üyesi sayısının yetersiz olması, öğrencilerin yabancı dil yetersizlikleri, öğrencilerin araştırma teknikleri, istatistik vb. alanlarda yetersiz bilgiye sahip olmaları.” K5)

“Öğretim üyesi sayısının yetersiz olması, öğrencilerin yabancı dil yetersizlikleri, öğrencilerin araştırma teknikleri, istatistik vb. alanlarda yetersiz bilgiye sahip olmaları.”

“Tezlerin amacının dar tutulması.” (K8)

“Programların amaçlarına uygun dersler alınmaması. Öğrenci seçiminden geçerlik sınavı.”
“Örneğin sadece ALES ile alsanız sayısal öğrenciler başarılı oluyor. Diğer taraftan mülakatlar.”

“Belli başlı üniversitelerde yapılmalı, öğretim üyesi yeterli olmalı.” (K9)

“Danışmanlık yetersiz. Uzmanlık bilgisi yetersiz.” K5)

“Dersler arası disiplin eksikliği bulunmaktadır.” (K11)

“Mesleğimi en iyi bir şekilde yerine getirmeme yardımcı olacaktır.” (K12)

“Alandaki çalışmaların fazla olması işleyişi arttırır.” (K12)

“Alan çıkışlı olanların LÜE ’e alınmayıp, beden, müzik, resim gibi alanlara yönlendirilmeli.” (K13)

“Danışmanlar ile öğrencilerin iletişim kopukluğu, yeterince rehberlik etmemek ya da gereğinden çok müdahalede bulunarak özgün çalışmaları kısıtlanmamalı.” (K18)

“İzin problemi. Eğer öğretmenlerle ilgili bir çalışma yapıyorsanız çok ilgisizler.” (K2)

“Öğretim elemanları alandan kopuktur. Araştırmaların pratik değeri yoktur. Öğretim elemanlarının performansları değerlendirilmemektedir.” (K20)

“Nitelikli çalışmalar için yeterince çaba harcanmaması.” (K21)

“Maddi özgürlük olmadığı için derslere katılımı zamanla sıkıntılar olmaktadır.” (K22)

“Yabancı dil sınavı konuşma düzeyinde yapılmalıdır.” (K22)

“Yapılan uygulama ödevlerinde devlet okullarında güçlüklerle karşılaşmaktadır.” (K23)

“Bazen çok fazla prosedür, imza, evrak gerekiyor.” (K24)

“Bilimsel çalışmalarda sosyal tutum ve becerilere ilişkin verilerin zor elde edilmesi.” (K26)

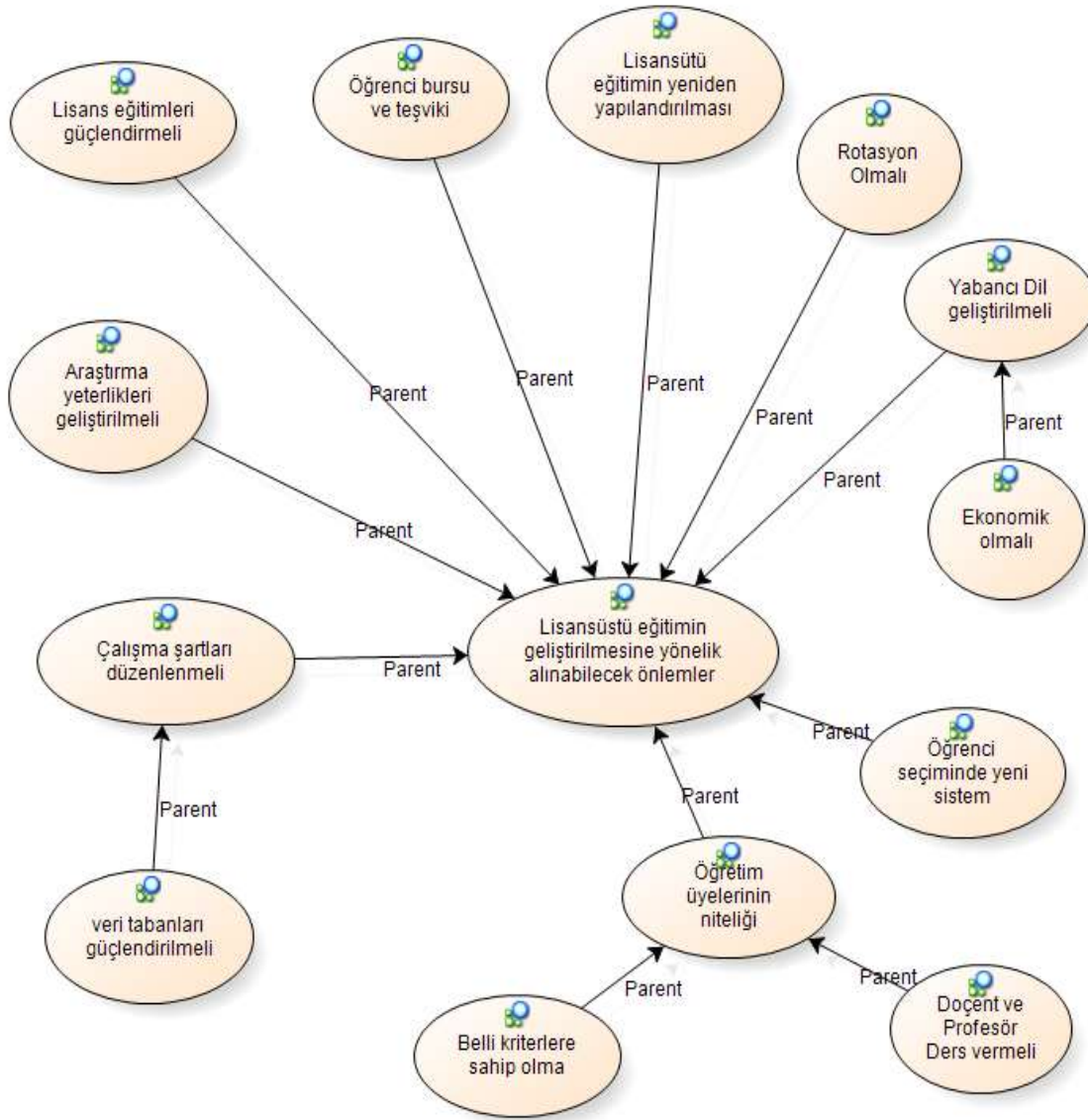
“Yapılan çalışmaların sonuçları kullanılmamaktadır. Yalnızca diploma almak için çalışmalar yapılmaktadır. Elde edilen veriler uygulamaya geçirilmemektedir.” (K27)

“Bürokratik işlemlerin çok zaman alması ve çalışmaların önünde engel teşkil etmesi.” (K28)

Eğitim Bilimleri Alanında Lisansüstü Eğitimin Geliştirilmesine Yönelik Alınabilecek Önlemler

Bu başlık altında araştırmanın genel amacı göz önünde bulundurularak, eğitim bilimleri alanında yürütülmekte olan lisansüstü eğitimin geliştirilmesi için ilgili görüşleri almak amaçlanmaktadır.

Soru 4. “Eğitim Bilimleri alanında lisansüstü eğitimin geliştirilmesi için neler yapılabilir?” sorusu yöneltmiş, elde edilen bulgulara Şekil 4’te yer verilmiştir.

Şekil 4: Eğitim Bilimleri Alanında Lisansüstü Eğitimin Geliştirilmesine Yönelik Alınabilecek Önlemler

Araştırmaya katılanlara “Lisansüstü eğitimin geliştirilmesine yönelik alınabilecek önlemler nelerdir ? sorusu yöneltilmiştir.” Şekil 2’deki verilere bakıldığında; ağırlıklı olarak öğretim üyelerinin niteliğine ilişkin boyut üzerinde durulmaktadır. Bir diğer önemli boyut ise çalışma saatlerinin düzenlenmesi ile ilgili olarak en çok vurgu yapılmıştır.

Yukarıda ifade edilen boyutlar etrafında öğretim üyelerinin belirli kriterlere sahip olması gerektiği, lisansüstü derslerin doçent ve profesör unvanlarında bulunan öğretim üyeleri tarafından verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Diğer yandan çalışma saatlerinin düzenlenmesi için veri tabanlarının güçlendirilerek rahatlatma sağlanması gerektiği ifade edilmiştir.

Öğrencilerin araştırma yeterliliklerinin geliştirilmesi en çok tekrarlanan görüş olmuştur. Bununla beraber öğrencilerin lisans eğitimlerinin güçlendirilmesi, öğrencilere burs verilmesi, lisansüstü eğitimin yeniden yapılandırılması, öğretim üyelerinde rotasyon (yer değiştirme) uygulaması, yabancı dilin konuşma ve yazma şeklinde öğretilmesi ve öğrencilerin seçiminde yeni bir sistemin geliştirilmesi gerektiği üzerinde görüş bildirmişlerdir. Öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilerinin yukarıdaki temalar etrafında dile getirdikleri görüşler ise aşağıdadır:

“Rotasyon olmalı(tıp fakültelerindekine benzer) ilgili hocaların yanlarında belli sürelerle çalışma olanakları sunulmalıdır.” (K1)

“Lisansüstü eğitim yapan öğrencilere daha çok maddi destek verilmeli. Daha iyi çalışma şartları sağlanmalı. Gerçekte başarılı olan öğrenciler alınmalı.” (K10)

“Dersler YÖK veya başka bir kurul tarafından yenilenmelidir. Teze geçişte alan belirlenmesine dikkat edilmelidir. Tez izleme jürileri daha aktif çalışmalıdır.” (K10)

“Çalışma şartları düzenlenmeli.” “Lisansüstü eğitim yapan öğrencilere daha çok maddi destek verilmeli. Daha iyi çalışma şartları sağlanmalı. Gerçekte başarılı olan öğrenciler alınmalı.” (K11)

“Yabancı dil geliştirilmeli.”(K12)

“Yeterlilik ölçütlerinin geliştirilmesi, programların hem zamanında hem de seçmeli derslerden oluşması, yabancı dil ve araştırma yeterliliklerinin geliştirilmesi, alan akademisyenlerinin belli sıklıkta toplanmaları ve programları gözden geçirmeleri gerekir.”(K13)

“Paydaş görüşler alınmalı. Programa almada mülakat ve yazılı sınav belirleyici olmalıdır.” (K12)

“Öğrenci seçimi, öğretim, değerlendirme vb. konularda yeni bir sistem geliştirilmeli. YÖK ilgili bir komisyon oluşturarak öncelikli konular belirlenmeli.” (K12)

“Araştırma yeterlikleri geliştirilmeli.” (K8)

(K11) “Alanda yetişmiş hocaların öğrenciye ders vermesi ya da danışman hoca olarak atanması. Tez konusunda taklit konu olmamasına dikkat edilmelidir.”

“Doçent ve Profesör ders vermeli.” (K11)

“En az doçent ya da profesörler ders vermelidir.” (K12)

“Araştırmaya verilen önemin artırılması araştırma yapmanın bir lüks olarak görülmemesi gerekmektedir.” (K15)

“Gerçek bilim adamı yetiştirmeye uygun, nitelikli alanların seçimini sağlayabilecek farklı kriterler gerekir.”

“Öğrenci seçiminde yeni sistem.”(K21)

“Alana yönelik uzman eğitim elemanı sayısı yetersizdir.” (K16)

“Kaynaklar artırılmalı, lisansüstü eğitim teşvik edilmeli.” (K16)

Lisansüstü eğitimin geliştirilmesine yönelik alınabilecek önlemler nelerdir? Lütfen yazınız.

“Nitel araştırmalara ağırlık verilmeli.” (K3)

“Yeterlilik ölçütlerinin geliştirilmesi, programların hem zamanında hem de seçmeli derslerden oluşması, yabancı dil ve araştırma yeterliliklerinin geliştirilmesi, alan akademisyenlerinin belli sıklıkta toplanmaları ve programları gözden geçirmeleri gerekir”. (K10)

“Lisansüstü eğitim yapan öğrencilere daha çok maddi destek verilmeli. Daha iyi çalışma şartları sağlanmalı. Gerçekte başarılı olan öğrenciler alınmalı.”

“Araştırma yeterlikleri geliştirilmeli.” (K10)

“Çalışma şartları düzenlenmeli.” (K10)

“Alanda yetişmiş hocaların öğrenciye ders vermesi ya da danışman hoca olarak atanması. Tez konusunda taklit konu olmamasına dikkat edilmelidir. En az doçent ya da profesörler ders vermelidir.” (K11)

“Paydaş görüşleri alınmalı. Programa almada mülakat ve yazılı sınav belirleyici olmalıdır.” (K12)

“Öğrenci seçiminde yeni sistem.” “Paydaş görüşleri alınmalı. Programa almada mülakat ve yazılı sınav belirleyici olmalıdır.” (K13)

“Öğrenci seçimi, öğretim, değerlendirme vb. konularda yeni bir sistem geliştirilmeli. YÖK ilgili bir komisyon oluşturarak öncelikli konular belirlenmeli.” (K13)

“Lisansüstü yeterli olan öğrenciler teşvik edilmelidir. Lisansüstü da araştırmanın önemi vurgulanmalıdır.” (K14)

“Araştırmaya verilen önemin artırılması, araştırma yapmanın bir lüks olarak görülmemesi gerekmektedir.” (K15)

“Alınacak öğrenci sayısını sınırlayarak en iyilerini almak.” (K2)

“Lisansüstü düzeyde yapılan çalışmalar uygulamaya koyulmalı. Yani iyi sonuçların uygulamada kullanılarak yapılan çalışmaların anlamlılığı ve işlevselliği artırılmalı. Ayrıca lisansüstü düzey için teşvik ve burs olanaklarının artırılması ve iyi düzeye getirilmesi başarılı öğrencileri daha fazla bu alana yönlendirecektir.” (K21)

“Ayrıca lisansüstü düzey için teşvik ve burs olanaklarının artırılması ve iyi düzeye getirilmesi başarılı öğrencileri daha fazla bu alana yönlendirecektir.” (K21)

“Üniversiteler arası birlik ile çağın ihtiyaçlarına ve ülke gerçeklerine göre yeniden yapılandırılmalıdır”. (K-4)

“Her yerde (üniversitede) bu programlar açılmamalı. Gelişmiş merkezlerde açılmalı.” (K5)

“Akademik çalışmalara belli kriterleri taşımayan öğretim üyelerine lisansüstü ders ve tez danışmanlığı verilmemelidir.” (K5)

“Lisansüstü öğrencileri de akademik araştırma için, üniversite veri tabanlarını, arama motorlarını kullanabilmeli.” (K5)

Öğretim üyelerinin niteliği “Akademik çalışmalara belli kriterleri taşımayan öğretim üyelerine lisansüstü ders ve tez danışmanlığı verilmemelidir.” (K5)

“Ders sayılarının artırılması, ders içeriklerinin güncellenmesi, uygulamaya dönük çalışmaların artırılması gerekir. Bilimsel tutum ve davranışların geliştirilmesi temel hedef haline getirilmeli.” (K6)

“Teorik alınan bilginin çeşitli kurumlarda uygulanması ve görülen aksaklıkların kültüre özgü değerlendirilerek geliştirilmesi sağlanabilir.” (K6)

“Girişte objektif değerlendirme. Bireysel destek.” (K8)

“Sürecin bir yıl arttırılması, üniversite ve enstitüler arası işbirliği arttırılmalı.” (K8)

“Lisansüstü eğitim yapanlar teşvik edilmeli ve terfi önceliği sağlanmalıdır.” (K1)

“Tez konusu ve danışmanın seçimi öğrenciye bırakılmalı. Danışmanın alan hâkimiyeti yeterli olmalı. Kaynaklara ulaşmada öğrenciye rehberlik hizmetleri arttırılmalı.” (K10)

“Uzmanlık alanları oluşturulması ve bu alanlarda tez hazırlıklarının yapılmasıdır.” (K11)

“Derslerin tüm üniversitelerde standart hale getirilmesi ortak bir karar doğrultusunda farklılıkların önüne geçmesi.” (K12)

“Seçilen öğrencilerin tarafsız olarak alınması verimliliği artırır.” (K14)

“Daha az sayıda öğrenci olup daha nitelikli yetiştirme sağlanmalıdır.” (K13)

“Lisansüstü çalışmanın sadece belli konular üzerinde yapılması engeli kaldırılmalı. Alan çekişlere iyi yönlendirme yapılmalı.” (K15)

“Ders öğretmenlerinin ders yükü azaltılarak yüksek lisans öğrencileriyle ilgilenebilecekleri süre arttırılmalı.” (K17)

“Mesleki İngilizce derslerine önem verilmeli.” (K17)

“Ders seçiminde rehberlik, sıkı ve verimli çalışma becerisi.” (K17)

“Araştırmacıların çalıştığı kurumların buna destek olması gerekiyor. Bir de maddi açıdan araştırmalara destek olmalı.” (K2)

“Objektifliği sağlamak için maddiyat gerekli. Motive ettirici faktörler gereklidir.” (K20)

“Alanda uzman öğretim üyelerinin sayısının arttırılması. Lisanstaki öğrencilerin kendi alanlarında yeterli olması ve uzmanlaşması için bilinçlendirilmeli. Yurtdışı eğitim ve uygulama olanaklarının arttırılması.” (K21)

“Her alanda ve her üniversitede lisansüstü eğitim açılmamalı. Açılacaksa alana hâkim, özellikle araştırma sürecini iyi öğretebilecek hocalar ders vermeli. Lisansüstü eğitime giriş kriterleri belirli ve ortak olmalı.” (K22)

“Uzaktan eğitim yoluyla diğer üniversitelerdeki öğretim elemanlarından ders alınabilir. Bir yıl yurt dışında araştırma olanağı sağlanabilir.” (K24)

“Yabancı dilin ve proje destekli çalışmaların artması. Lisansüstü programı devam eden bireylerin maddi desteklerle özgür kılınması önemlidir.” (K25)

“Eğitim alanında çalışmış, deneyim yapmış ve çeşitli nedenlerle lisansüstü fırsatlarını kaçırmış deneyimli, istekli kişilere fırsat tanıyarak eğitilmeli.” (K27)

“Eğitim alanında kullanılabilecek işlevsel ve ekonomik modellerle eğitim kalitesi arttırılabilir. Betimsel çalışmalarla mevcut sorunlar saptanabilir. Sorunların çözümlerine yönelik öneriler geliştirilmelidir.” (K29)

“Çağdaş öğretimden bahsediliyor ama geleneksel öğretim anlayışı devam ediyor. Bu durum öğrenim görme isteğini azaltıyor.” (K3)

“DPT ve MEB gibi kuruluşlarla işbirliği içinde daha fazla olunmalı. Ülkenin ihtiyacı ve sorunları tespit edilerek uygun çalışmalar yapılmalı.” (K30)

“İki mülakat yapılabilir. Alan dışı geçişler engellenebilir.” (K4)

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Eğitim bilimleri alanında lisansüstü eğitime yönelik olarak elde edilen nitel karakterli verilere

bakıldığında: Eğitim bilimleri alanında lisansüstü eğitimin nitelik ve nicelik boyutunun artırılması gerekmektedir. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından düzenlenen ‘Lisansüstü Eğitim-Öğretim Enstitülerinin Teşkilât ve İşleyiş Yönetmeliği’ (1983) incelendiğinde, enstitülerin bağlı oldukları üniversitelerin yönetim kurullarına ve senatolarına ya da Üniversitelerarası Kurul tarafından alınan kararlar ve belirlenen sınırlılıklar içerisinde oldukça geniş bir alanda faaliyet gösterir. Enstitüleri sosyal ve beşeri bilimler alanlarında lisansüstü programlar açıp uzman yetiştirmek, nitelikli bilimsel çalışmalar yapmak amacıyla kurulmuştur(Tonbul, 2017). Bunu sağlamak için başta ders içerikleri olmak üzere; danışmanlık işleyişi, çalışma saatleri, öğrencilerin alımı ve nitel araştırma türüne de ağırlık verilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Lisansüstü eğitimin yeniden yapılandırılarak başta lisansüstü eğitime giriş koşulları olmak üzere yeni bir sistemin devreye girmesi, ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliğinin artırılması, öğretim üyelerinin yeterliliklerinin artırılması, lisans eğitiminin güçlendirilmesi vb. konuların yeniden ele alınarak gözden geçirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

Eğitim bilimleri alanında yürütülmekte olan lisansüstü eğitim programı genel anlamda yetersiz olduğu görülmektedir. Bu yetersizliklerin ağırlıklı olarak ders içerikleri ve öğretim üyelerinin niceliğine dönük olduğu görülmektedir. Amaç bağlamında lisansüstü eğitim, üniversitelerde lisans izleyen derecelere götüren, araştırma yoluyla bilim ve teknoloji üreten ve ülke kalkınmasına yön çizen bilim insanı yetiştirmeyi amaçlayan, planlı, programlı bir eğitim sürecidir (Varış, 1984, akt: Tonbul,2017). Söz konusu bu amaçların gerçekleşmesi bir çok boyutu ilgilendiren sorunlara çözüm odaklı yaklaşımla mümkündür. Niteliğin artırılması için; ders seçimi ve öğrencinin özgürlüğüne vurgu yapılırken, derslerin alan uzmanları tarafından yürütülmesi gerektiği şeklinde görüş ifade edilmiştir. Bununla beraber derslerin güncel olması da dikkatimizi çeken önemli başka bir görüştür.

Eğitim bilimleri alanında lisansüstü eğitim ortamına ilişkin yetersizliklerin olduğu en çok tekrarlanan görüş olmuştur. Bu noktada belki de söylenebilecek en güzel söz; gerek öğretim üyesi, gerekse lisansüstü öğrenci yetiştirilmesi ve eğitim programlarındaki niteliği artırma, üniversite/ fakülte/ bölüm sayısının artırılmasından çok daha önemlidir(Aslan,2007:250). Buna göre donanım eksikliği ve ortama ilişkin koordinasyon eksikliğinin olduğu bariz bir şekilde ifade edilirken, eğitim ortamına ilişkin yeterliliklerin üniversiteden üniversiteye farklılık gösterdiği, alt yapının yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Sezgin ve ark. (2011) ’nın bulguları da, lisansüstü tezlerde disiplinler arası çalışmaların azlığı, ülke sorunlarına çözüm getirecek çalışmaların yetersizliği, üretilen bilginin ulusal ve uluslararası düzeyde paylaşımı gibi konularda sorunlar yaşandığını ortaya koyuyor. Lisansüstü eğitimden sorumlu birimlerin, araştırmalar tarafından ortaya konan bulguları dikkate alma, öğrencilerin önündeki engelleri öngörme ve buna yönelik önlem alma sorumlulukları vardır(Akt: Tonbul 2017). Üniversitelerimizde genel aksaklığın en başında öğretim üyelerinin niteliği görülmektedir. Diğer taraftan lisansüstü eğitimde yabancı dil ile ilgili olumsuzluklar gündemdeki yerini korumaktadır. Bunların dışında ders içerikleri ve öğretim elemanının seçimi gibi konular bilinen aksaklıkların en başında geleni olarak ifadilendirilmiştir.

Lisansüstü eğitimle elde edilen kazanımların güncel hayata yansıdığı vurgulanmaktadır. Buna göre kişisel gelişim sağlayarak; niteliğin artması, sosyal doyum sağlaması, statü kazandırması ve bilgili insan olmanın lisansüstü eğitim aracılığı ile gerçekleşen bir durum olduğu vurgulanmaktadır. Lisansüstü eğitimde danışmanlık sisteminin istenen düzeyde olmadığı görülmektedir. Karakütük (2009)’e göre, son yıllarda açılan üniversitelere gerekli öğretim üyesinin yetiştirilmesi için, ilgili enstitülerin bu süreçte geleneksel rollerinden sıyrılması gerekir. Lisansüstü öğrencilerinin daha çok danışmanla iletişim kurmada sorun yaşandığı görülmektedir. Diğer taraftan lisansüstü öğrencilerinin danışmanlarını kendilerinin seçmesi gibi öngörüle bulundukları görülmektedir.

Lisansüstü eğitimde nitelikli bilim adamı yetiştirme konusunda öğrenme ve öğretme durumu bileşeninde bir takım eksikliklerin olduğu görülmektedir. Buna karşın bazı öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencileri ise “evet” seçeneğini işaretleyerek nitelikli bilim insanının yetiştirildiğini dile getirmişlerdir. Diğer taraftan nitelikli bilim adamının ancak kendini geliştiren bireylerle mümkün olabileceğini savunan görüşlerde mevcuttur. Buna göre bireysel çabanın öneminden bahsederek yurt dışı eğitimine de ağırlık verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

ÖNERİLER

Eğitim bilimleri alanında lisansüstü eğitimin nitelik ve nicelik boyutunun artırılması gerekmektedir. Bu doğrultuda kendini geliştirme arzusunda olan akademisyen ve öğrenci alımına gereken özen gösterilmelidir. Bunu sağlamak için başta ders içerikleri olmak üzere; danışmanlık işleyişi, çalışma saatleri, öğrencilerin alımı ve nitel araştırma türüne de ağırlık verilmesi gerekmektedir.

➤ Lisansüstü eğitimin yeniden yapılandırılarak başta lisansüstü eğitime giriş koşulları olmak üzere yeni bir sistemin devreye girmesi gerekmektedir. Buna bağlı olarak ders içeriklerinin daha spesifik, güncel ve uzmanlık alanına uygun çağcıl özellekte olması gereklidir. Bu bağlamda öğretim üyelerinin niteliğini etkileyecek her türlü konuda önlem alınması, ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliğinin artırılması, öğretim üyelerinin yeterliliklerinin artırılması, yabancı dil, öğretim üyelerinin zorunlu yer değişikliği, lisans eğitiminin güçlendirilmesi vb. konuların yeniden ele alınarak gözden geçirilmesi gerekmektedir.

➤ Ders içerikleri ve lisansüstü eğitim programının çağın gerekleri ve güncel hayata yansıyan yönü ile ele alınması bu yönde gerekli alt yapının hazırlanması gerekmektedir.

➤ Öğretim üyelerinin sayısının artırılması ve uzmanlık alanlarına dönük çalışmalara kanalize edilmesi esas olmalıdır.

➤ Üniversitelerin lisansüstü eğitime hitap eden öğrenme ortamlarının yetersizliğine ilişkin ihtiyaç analizi yapılarak, her üniversitenin kendi potasına uygun öğrenme ortamlarının gerçekleştirilmesi için gerekli alt yapı ve donanım eksikliğinin giderilmesi projelendirilebilir. Diğer yandan eğitim durumları kapsamında yer alan kurum içi iletişim ağlarının yatay ve dikey boyutu işlevselleşerek amaca hizmet etmelidir.

➤ Lisansüstü eğitimde öğretim üyelerinin niteliğine dönük yatırımların artırılması ve ortaya konacak plan dahilinde standartlaşmış kriter oluşturulmalıdır. Öğrencilere ders seçimi ve içerikleri konusunda rehberlik edilerek, buna ilişkin esnek uygulamalar gerçekleştirilmelidir.

➤ Akademik çalışmalar sonucunda elde edilen kazanımların bir şekilde hayata yansması için çaba sarf edilmelidir. Özellikle tez veya benzer çalışmalarla elde edilmiş olan bilimsel çalışmaların bulgularından hareketle, güncel hayata ilişkin ya da eğitimsel ortamlarda problemlerin çözümünde var olan birikimleri işe koşturmak gerekir.

➤ Lisansüstü eğitimde danışmanların kişilik özelliklerinin en başta geleni olan iletişim yönelimli davranışları sağlanmalıdır. Danışman öğrenci arasında güven esaslı rehberlik süreci koordine edilmelidir.

➤ Lisansüstü eğitim ve nitelikli bilim adamı yetiştirmek için olumlu iklime sahip çalışma ortamları gerekmektedir. Bu bağlamda öğretim üyesinin ders yükü azaltılmalıdır. Öğretim üyelerinde bireysel gelişimi teşvik edecek ekonomik özendiricilerin yanı sıra yurt dışı eğitim ve bilgi okur yazarı, gelişim kültürünü içselleştirmiş bilim insanları sisteme dâhil edilmelidir. Bu durumu gerçekleştirmek için giriş aşamasında öğrenci nitelikleri dikkate alınmalıdır.

KAYNAKLAR

- Aslan, C. & Karagül, S. (2017). Türkçe eğitimi programında lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin bilimsel araştırma yapmaya yönelik kaygı düzeyleri. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 38, (201-217).
- Ayvacı, H. Ş, Ünal, S. vd. (2014). lisansüstü öğrencilerinin zihinlerinde oluşturdukları öğretim modelinin belirlenmesi. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 11-22, (95-112).
- Âdem, M. (2005). Demokratik, laik, çağdaş eğitim politikası. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Alkan, C. (1984). Sosyal bilimlerin öğretiminde yenileşme eğilimleri. Eğitim ve Bilim, (49), (3-9).
- Andiç, C. (1998). Üniversitelerin sorunları, (Cumhurbaşkanlığı 1997 Rektörler Konferansı- 2. Cilt). Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Arıcı, H. (1997). Sosyal bilimler alanında bilim adamı yetiştirmelisansüstü eğitim, bilim adamı yetiştirme-lisansüstü eğitim. Ankara: TÜBA Yayını, Bilimsel Toplantılar Serisi No 7, pp 53-64.

- Aslan, G. (2007), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne kayıtlı doktora öğrencilerinin lisansüstü öğretime ilişkin sorunları, *Milli Eğitim Dergisi*, 174, 250-270.
- Batur. B. (2007). Bilgi toplumu üniversiteler ve Türkiye. 10.08. 2009 tarihinde adresinden alınmıştır. (<http://Behcetbatur.Blogcu.Com/43289/>).
- Başer, N., Narlı, S., & Gürhan, B. (2005). Öğretmenlerin lisansüstü eğitim almalarında yaşadığı sorunlar ve çözüm önerileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(17), s.415
- Bozan, M. (2012). Lisansüstü eğitimde nitelik arayışları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(2), 177-187.
- Can, Ş., & Ceyhan, B. (2015). Eğitim Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Öğrencilerinin Bilimsel Rapor Yazma Ve Yayınlama Konusundaki Görüşleri. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 16 (35), 43-53.
- Eskici M. Çayak, S. (2017). Eğitim bilimleri anabilim dalında yapılan yüksek lisans tezlerine genel bir bakış. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (19), 211-226.
- Demirel, Ö., & Kamile Ü. (1987). Eğitim Terimleri. Sözlüğü
- Eskici, M; Aktaş, R. (2014). Üniversite öğrencilerinin Öğrenci kulüplerine yönelik görüşleri *Aslan Journal Instaction* 2(1) Özel ISSN 2148 2659
- Güven, M. (2007). Lisansüstü sempozyumu lisansüstü sorunlar ve çözüm önerileri bildiri özetleri, 17-20 Ekim Anadolu Üniversitesi Eskişehir.
- Güven, B. (2007). Lisansüstü sempozyumu lisansüstü sorunlar ve çözüm önerileri bildiri özetleri 17-20 Ekim Anadolu Üniversitesi Eskişehir.
- İyi, S. (2007). Lisansüstü sempozyumu lisansüstü sorunlar ve çözüm önerileri bildiri özetleri 17-20 Ekim Anadolu Üniversitesi Eskişehir.
- İşeri, A. (2007). Lisansüstü sempozyumu lisansüstü sorunlar ve çözüm önerileri bildiri özetleri 17-20 Ekim Anadolu Üniversitesi Eskişehir.
- Karaman, S. Bakırcı, F.(2010) Türkiyede Lisansüstü Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2-94-114
- Karakütük, K.(1989). Türkiyede Lisansüstü Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt, 22 Sayı.1. s.505
- Karakütük, K. (2007). Lisansüstü sempozyumu lisansüstü sorunlar ve çözüm önerileri bildiri özetleri 17-20 Ekim Anadolu Üniversitesi Eskişehir.
- Karakütük, K. (2009). Türkiye lisansüstü öğretim sistemi. K. Karakütük (Ed.), *Lisansüstü öğretim sistemleri* (ss. 521-545). Ankara: Pegem A.
- Karagöz, S. (1997). Program geliştirme. Konya: Kuzucular Ofset.
- Karasar, N. (2010) Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım,
- Lisansüstü Eğitim-Öğretim Enstitülerinin Teşkilât ve İşleyiş Yönetmeliği. (1983). Ankara: Yükseköğretim Kurulu (YÖK). 10279/17628
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (1997). Türk öğrencilerin yabancı ülkelerde öğrenimleri hakkında yönetmelik (Rg: 22.02.1993 - 21504), Ankara.
- Sevinç, B. (2001). Türkiye'de lisansüstü eğitim uygulamaları, sorunlar ve öneriler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 34(1), 125-137).
- Şahin, İ. Zoraloğlu, Y. R., Fırat, N.(2011). Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Amaçları ve Eğitsel Hedefleri, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, (429-450).
- Tavşancıl, E., Çokluk, Ö., Çıtak, G. G., Kezer, F., Yıldırım, Ö. Y., Bilican, S., Büyükturan, E.B., Şekercioğlu, G., Yalçın, N. Erdem, D. ve Özmen, D.T. (2010). Eğitim bilimleri enstitülerinde tamamlanmış lisansüstü tezlerin incelenmesi (2000-2008). Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu. Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA). (2006). Türkiye'de doktora eğitiminin durumu üzerine görüşler. Ankara: TÜBA Yayını.

- Terzioğlu, T. (1997). Açılış konuşması, bilim adamı yetiştirme-lisansüstü eğitim. Ankara: Tüba Yayını.
- Timur, T. (2000). Toplumsal değişme ve üniversiteler. Ankara: İmge Kitapevi.
- Toprak, E. Taşgın, Ö. (2017). Öğretmenlerin lisansüstü eğitim yapmama nedenlerinin incelenmesi. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 7(7).
- Tun, B. (2007) Lisansüstü sempozyumu lisansüstü sorunlar ve çözüm önerileri bildiri özetleri 17–20 Ekim Anadolu Üniversitesi Eskişehir.
- Tonbul, Y. (2017) Sosyal Bilimler Enstitülerinin Lisansüstü Eğitimin Niteliğini Artırmadaki Rolü Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science DOI: 10.5961/jhes.2017.193
- Tuzcu, G. (2003). “Lisansüstü Öğretim İçin Yurtdışına Öğrenci Göndermenin Planlanması”, Milli Eğitim Dergisi, (160), 1 (3), sayfa:161-169.
- 2547 Sayılı Yasa, (1981). Rg: 06.11.1981 – 17506 Sayılı Yükseköğretim yasası.
- Yıldız, A. (2004). Türkiye’deki Yetişkin Eğitimi Araştırmalarına Toplu Bakış. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37(1), 78-97
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK) (2003). Türk yükseköğretiminin bugünkü durumu. Ankara.
- Varış, F. (1984). Lisansüstü düzeyde eğitim elemanı yetiştirme. Eğitim Bilimleri Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 136, 49-54.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. 10. baskı. Ankara: Seçkin Yayınları.

